

vsakojakih ljudi, — lahkokrvnih in težkokrvnih — bo našla knjiga svojo pot. Našel jo bo tudi pisatelj in pojde po nji naprej, ne oziraje se na vse skupaj, kakor je šel v tem kratkem času od „Malih ljudi“ pa do „Brez zarje“. In to je že korak!

Fran Albrecht.

Dr. K. Ozvald, Srednješolska vzgoja. Založila „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. Gorica 1912. (Prosvetna knjižnica, zvezek 63.) 8°. 123 + II. str. Cena za naročnike 60 v, v knjigotrštvu 1 K 60 v.

Naše javno in zasebno življenje je nezdravo, zastrupljeno. Nikjer trdnih načel, nikjer trdnega prepričanja. Povsod manjka značajev in discipline. Polne čaše, srca prazna, veliko besed, malo dejanj! Izpremenil sem znana Kataliničeva stiha, da dostojno označim našo dobo brez idealov ali s slabimi ideali, dobo slabotne volje. „Kdor te ljubi zdaj, domovina, ljubiti mora s črnim gnevom v duši!“

Zato se mora vsakdo nehotе vprašati: kaj pa mladi zarod? Ali nudi jamstva, da dobimo za velike trenutke bodočnosti ljudi, ki bi hoteli to, kar zmorejo, in bi zmogli to, kar hočejo? Žalosten up! V našo mladino se je naselila izvečine praznота, dolgčas, mlačnost, ravnodušnost — celo napram življenju. Loteva se je brez-miselno vdajanje strastem in nervoznost. Kratka oznaka: splošna depresija. O značajih ne čuje rada, sanja o bogato plačanih mestih z malo dela. Njeno geslo se glasi: Kamorkoli, kakorkoli!

In korenina te nesreče? Ozvald pravi: slabost naše volje. Tej pa je krivo naše šolstvo, ki goji samo spomin in vtepa le znanosti, ne goji pa značaja. Zato kliče: „Vzgoja volje, sistemna vzgoja volje!“ to geslo si bo morala vsa, osobito pa še oficijelna pedagogika zapisati za ušesa, kajti „iz učenčeve osebe ustvariti osebnost, to se mi zdi stremljenja vreden cilj srednje šole; ne družbi, narodu, državi . . . za bodoče voditelje podajati šablonskih povprečnikov, ki bi se, v par vednostih »zreli«, pokazali v življenju »na tleh brez tal«, temveč cele ljudi, ki so za visoko šolo življenja pripravljeni z vsemi najplemenitejšimi močmi svoje osebe. »Kopf, Herz und Hand!« je bil vzgojni credo Pestalozzijevega genija, a mi se mu po naše odzovimo z Gregorčičem:

„Le tisto omiko jaz štejem za pravo,
ki voljo zadeva srce in glavo —
vse troje!“

Ozvaldova aktualna knjiga je plod deloma lastnega opazovanja in študija ter velike načitanosti. Glavna napaka dela tiči po mojem mnenju v tem, da ni vzrasla popolnoma iz domačih tal ter ne zadene vsled tega povsem jedra naših razmer in da se preveč opira na Kerschesteinerjeva izvajanja. Zato podčrtava v toliko preveč vzgojo volje, v kolikor ceni premalo znanstveno delo srednje šole. Za to mu bodo pač oni hvaležni, ki imajo v skrbi za napredek — svoje osebe (profesorski terminus: directorabiles, inspectorabiles) vedno polna usta pedagogike in metodike, a so spravili ravno z znanjem naslovov raznih pedagogičnih knjig lepo vedo pedagogiko pri nas ob vso vero. Z domačega stališča gledam na pr. jaz šolske občine vzpričo nekolegijalnosti in razdrapanosti dijaštva skeptično in sem glede „govornih vaj“ drugega mnenja kot Ozvald. Našemu dijaku naj nudijo priliko, naučiti se pred javnostjo gladko govoriti o različnih stvareh. Zato naj pokliče učitelj zdaj tega, zdaj onega, da govori nepripravljen prav kratek čas o snovi, ki mu jo določi učitelj. Seveda ne sme biti snov učenca tuja. Zgled: Ob Aškerčevi smrti bi določil lahko učitelj, prišedši v šolo, enega ali tudi dva učenca (da se vidi razlika!), da govorita nepripravljena nagrobni govor umrlemu pesniku. —

Vsebina knjige je bogata in zelo poučna. Med splošno umljiva poglavja so vpletene lepa mesta iz dušeslovja. Vendar se mi ne zdi vsebina še čisto izravnana: tuintam se pokaže še kako majhno protislovje. Knjiga nam priča, s kako ljubeznijo se oklepa pisatelj svoje stroke. Zdi se mi pa, da je napram praznim besedam preveč popustljiv. „Boj frazerstvu!“ to mora biti tudi naš klic.

Ozvaldovo „Srednješolsko vzgojo“ bodo čitali s pridom učitelji, starši in višji gimnazijci. Že samo poglavje „Kaznovanje s karcerjem“ rodi lahko lepe sadove. Ako vzbudi knjiga v javnosti pravo zanimanje za šolo, potem je izvršila najlepše svojo nalogo; zakaj ravno pravega zanimanja javnosti manjka naši šoli. Pri nas sodi javnost šolo le po redih. Veliko dobrih redov znači veliko dobrih učiteljev in narobe. Kako se ti redi dobivajo, to je javnosti deveta briga.

Misli Ozvaldove so izvršljive seveda le tam, kjer vlada v šolstvu duh, ne pa črka, odkritost, ne hinavstvo, svoboda, ne suženjstvo. Veliko vprašanje pa ostane, ali so take razmere pri nas!

Knjiga je pisana zanimivo. Jezik in slog sta z malimi izjemami dobra. Zakaj piše Ozvald „igro so dali“, ne umem. Ali hoče tudi on v vrsto onih novodobnih pisateljev, ki so ponosni na svoje nemčizne? Recimo rajši s svojim narodom: Vzgojitelja Lanovca so igrali! — Ozvaldova „Srednješolska vzgoja“ zasluži priznanje, da nima vrstnice v našem slovstvu. Meri se pa lahko tudi z marsikaterim tujim pedagoško-dušeslovnim delom, ki je zaslovelo čez meje svoje rojstne dežele. Zanimanje za knjigo nam pokaže zanimanje za lastno korist. *Dr. Lokar.*

Dr. Niko Županič, Žumberčani i Marindolci. Prilog antropologiji i etnografiji Srba u Kranjskoj. U Beogradu 1912. V. 8°. 50 str. + VII l. tab.

Belokranjski rojak dr. N. Županič, pristav v belgrajskem narodnem muzeju, pripravlja obširno antropološko in etnografsko študijo o Srbih na Kranjskem. Del te razprave je priobčil letos v „Prosvetnem glasniku“. Kakor znano, prebivajo Srbi na Kranjskem na treh mestih, to so Bojanci pod Gorjanci, Marindolci ob levem bregu Kolpe in Žumberčani, ki so največja srbska naselbina. V prvem delu nam podaja dr. Županič geografske, statistične, jezikovne in zgodovinske podatke; drugi del je posvečen antropologiji teh prebivalcev, posebno anatomske meri glave. Dodanih je 13 slik, ki nam kažejo žitje in bitje Žumberčanov in Marindolcev. — To jugoslovansko betvice zanima seveda tudi jezikoslovca; njih narečje je v novejšem času opisal dr. P. Skok v zadnjih številkah Jagičevega Archiva („Mundartliches aus Žumberak“). *J. Š.*

Anton Aškerc.

Nenadoma se je poslovil od nas! V imponantnem sprevedu je spremil 12. junija na nepovratni poti hvaležni narod svojega velikega sina. — Delovanje Gorazda-Aškerca je tesno združeno z „Lj. Zvonom“, saj mu je bil 28 let odličen sotrudnik, skoro desetletje je bil urednik pesniškega dela, in po Bežkovem odhodu iz Ljub-